

κυκλαδικά θέματα

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1984

ΧΡΟΝΟΣ Α' - ΤΕΥΧΟΣ 5

Σέριφος

γράμματα - ιστορία - πολιτική - επίκαιρα

Σίμος Μιλτ. Συμεωνίδης

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΙΦΝΟ ΤΟΥ 1675

Στα περίφημα Αρχεία της Propaganda Fide Sacra του Βατικανού (κατηγορία Scrittura Riferite nei Congressi, Arcipelago, φακ. Νο 3, σελίδες 186α-187α) υπάρχει το δημοσιευόμενο εδώ, πολύ ενδιαφέρον, έγγραφο της 18 Ιανουαρίου 1682, στο οποίο περιγράφονται εγκληματικές πράξεις που έγιναν στη Σίφνο στα 1675 από τον φοροεισπράκτορα Κωνσταντάκη Αλιπράντη και τους ανθρώπους του. Ένας από αυτούς, με εντολή του Αλιπράντη, δολοφόνησε τον Παυλή Όμηρο, πρόξενο της Γαλλίας στη Σίφνο, γιατί ο τελευταίος θέλησε να τον ελέγξει για τη δολοφονική απόπειρα κατά της «κερά παπαδιάς, χήρας του ποτέ Τζανή Μπαρού, θυγατέρας του αφέντη Μπατή Γοζαδίνου».

Το έγγραφο είναι επίσημο («νομικό» το χαρακτηρίζει το ίδιο το κείμενό του), γραμμένο από τον καντζηλιέρη Γεώργιο Αναγνώστη Τουλάκη και ιδιόχειρα υπογραμμένο από κληρικούς και «προεστούς, γέροντες και επιτρόπους της νήσου Σίφνου». Πέρα από τις πληροφορίες για τα εγκληματικά γεγονότα, την αύξηση στον κατάλογο των προξένων της Γαλλίας του αριθμού τους κατά δύο, με τα ονόματα δηλαδή του ανωτέρω Παυλή Όμηρου και του Φιλίππου Ναδάλη, μας ελευθερώνει τη φαντασία και επιτρέπει μίαν, υποθετική έστω, αναζήτηση της ρίζας

του θρύλου για την ανέγερση (σε τοποθεσία απέναντι της Μονής του Θεολόγου του Μογκού) του ναού της Παναγίας του Βαρώνου ή Μπαρώνου, που τελικά έγινε Μπαρού, όπως δηλαδή και της «κερά παπαδιάς» του εγγράφου μας «χήρας του ποτέ Τζανή Μπαρού».

Το κείμενο του εγγράφου (του οποίου διατηρήσαμε τη σύνταξη και την ορθογραφία, όχι όμως και την πολυτονία) είναι γραμμένο στα ελληνικά, εκτός από τη βεβαίωση των καπουτσίνων της Μήλου που μεταφράσαμε από τα ιταλικά και έχει ως εξής:

«Δια του παρόντος νομικού γράμματος, δηλοποιούμεν εμείς οι κάτωθεν γεγραμμένοι προεστοί, γέροντες και επιτροποι της νήσου σίφνου, πως, με το να δανείζη των Τούρκων τα χαράτζια μας ο ποτέ Κωνσταντάκης Αλιπράντης ερχόμενος να τα μαζώξη από ημάς, ανάμεσα εις τας τυρανίας όπου έπραξεν, μίαν πολλά απάνθρωπον μας έκαμεν, οπου όλοι μικροί τε και μεγάλοι την εκλαύσαμεν πικρώς. εθέλησε να αλοτζάρη⁽¹⁾ δυναστικώς εις το αρχοντικόν σπίτι της κερά παπαδιάς, χήρας του ποτέ Τζανή Μπαρού, θυγατρός του αφέντη Μπατή Γοζαδίνου, εις το οποίον, με το θέλημα των γονιών της ελοτζάριζεν ο εκλαμπρότατος και πανιε-

(1) Ιταλ. alloggiare = καταλύω, φιλοξενώ.

ρώτατος δεσπότης μονσινιόρ Ντεκαμίλλης⁽²⁾ όταν ελάχαιναν εις τούτην τὴν επαρχίαν⁽³⁾. καὶ ἐπειδὴ ἐφύλαγεν παλαιὰν καὶ κρυφὴν ἐχθρὰν πρὸς τὸν αὐτὸν δεσπότην, ἐβουλήθη νὰ ἐντροπιάσῃ τὴν παπαδιάν, δια νὰ εὐρεθῆ ἐγκαστρωμένη καὶ νὰ ἀπομείνῃ τὸ ὄνειδος ἀπάνω εἰς τὸν ἀρχιερέα. ἀλλὰ, ὡσὰν ὁποῦ αὐτὴ ἐστάθηκε πάντα τῆς τιμμένη καὶ καλῆ χήρᾳ δὲν ἐπλανέθη, οὐδὲ ἀπὸ τα ταξίματα καὶ δῶρα, οὔτε ἀπὸ τοὺς φοβερισμοὺς τοῦ δυνάστη. αὐτὸς δὲ, δια νὰ ἐκδικήσῃ τὴν πονηρὰν τοῦ γνώμην, ἐστείλει ἕναν τοῦ σπεκουλάτορα νὰ πάγῃ νὰ τῆς κόψῃ τὴν μύτην τῆς καὶ τὰ χεῖλη καὶ νὰ του τα φέρῃ. καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τοῦ Προδρόμου, στοὺς 1675, ἐμπαίνει ὁ αἱματοχύτης ὀνόματι Πιέρος Μπρόντζας σκλαβούνος εἰς τὸ σπίτι τῆς λεγομένης χήρας, ἡ ὁποία εὐρέθηκεν μόνῃ με μίαν τῆς δουλεύτραν καὶ αἰφνίδια τῆς δίδει μίαν ματζιά εἰς τὴν κεφαλὴ δια νὰ τὴν σκοτώσῃ, νὰ μὴ δυναστή νὰ φύγῃ καὶ νὰ διαφεντευθῆ καὶ ἐπειτα ἐβγάξῃ τὸ μαχαίρι νὰ τῆς κόψῃ τὴν μύτην. τρέχει ἡ λεγομένη τῆς δούλη, ἐμπαίνει στὴν μέσην, δὲν ἀφίνει τὸν μπόγια τῆς νὰ τῆς τὴν ἐκόψῃ. ἀμῆ, ὕστερα ἀπὸ πολὺ πόλεμον, τῆς ἔντασε δύο μαχαιριές, μίαν στο μάγουλο τὸ δεξιὸ καὶ ἄλλην εἰς τὸ μέλιγγα καὶ ἕως τὴν σήμερον φαίνονται τὰ σημάδια.

ἀνεκδιήγητος ἐστάθη ὁ θρήνος καὶ ὁ κλαυθμὸς ὁποῦ ἐκάμαμεν ὄλλοι μας. ἀμῆ, τίς ἐμπόριε νὰ μιλήσῃ; ποιὸς κύρης, ποιὸς ἐιδικός, ποιὸς ἐντόπιος ἐμ-

(2) Ἰωάννης Αντώνιος Καμίλλης, πρῶτα βικάριος (1665 — 1668) καὶ στη συνέχεια καθολικὸς ἐπίσκοπος Μήλου (1668 — 1698).

(3) Με ἐντολὴς τοῦ Βατικανοῦ ἐπόπτευε κατὰ διαστήματα καὶ τὴ λατινικὴ ἐπισκοπὴ Σίφνου, Κέας καὶ Θερμιῶν.

πόριε νὰ κατηγορήσῃ τόσο σκληρὸν καὶ ἀνόρπιστον τυράνισιν, ἢ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ἀφταστὴν χήραν; ἕνας ἐγύρευε νὰ ἐλέγξῃ καὶ νὰ μαλώσῃ τὸν ἄνωθεν Πιέρο, ἤγουν ὁ κόνσολος τῶν Φραντζέζω ὀνόματι Παυλῆς Ὀμηρος⁽⁴⁾ καὶ τὸσον ἐσκυλιάστῃ ὁ Αλιπράντες, ὅτι ἐστείλει τὸν ἴδιο Πιέρο καὶ ἐσκοτώσεν τὸν με ἄγριον καὶ σκληρὸν θάνατον.

περάσοντας κάμποσος καιρὸς, ἀποφάσισεν ὁ ἀναθεματισμένος Αλιπράντες νὰ σκοτώσῃ τὴν ἄνω λεγομένην παπαδιά, καὶ στέλει πάλι τὸν ἴδιο Πιέρο καὶ ἄλλους σκλαβούρους, διαβολικούς τοῦ υπηρέτες, νὰ πάρουν τὴν ζωὴν τῆς. καὶ μανθάνοντάς το ὁ ἀφέντης Φίλιππος Ναδάλες⁽⁵⁾, κόνσολος τῆς Φραντζας, διάδοχος τοῦ εἰρημένου Παυλῆ, καὶ γροικόντας καὶ ἐμεῖς τὴν συμφορὰν ὁποῦ ἐμελε νὰ γίνῃ, δια νὰ μὴ χάσῃ τὴν ψυχὴ τῆς καὶ τὴν ζωὴν ἀντάμα καὶ ἀπομείνῃ πεντάρφανο τὸ παιδί τῆς, ἐπρομηθέψαμεν καὶ ἐστείλαμεν τὴν εἰς τὴν Μήλον καὶ ἐπαρακαλέσαμεν τὸν ἀφέντη δεσπότη νὰ τῆς δώσῃ ὀλίγον τόπον καὶ τὸ σκέπος τῆς ἐκκλησίας νὰ γλιτώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον, ἐ-

(4) Ἴσως εἶναι ὁ Παῦλος Ὀμηρος ἀπὸ τὴν Σμύρνη, γιὸς τοῦ Λουκά καὶ τῆς Ἀρχόντισσας Κρητικουδαῖνας ἢ Χρυσικουδαῖνας, πρῶην μαθητῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Ρώμης (βλ. Ζαχ. Ν. Τσιρπανλή, «Τὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο τῆς Ρώμης καὶ οἱ μαθητὲς του» Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 568-569, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία).

(5) Τῆς μεγάλης καὶ ἐξέχουσας οἰκογένειας τῶν Ναδάληδων τῆς Σίφνου. Για ἄλλα μέλη τῆς βλ. στὶς δύο μελέτες τοῦ Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, α) «Τὰ Οἰκονομικὰ τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου δύο Ἀρχιερατειῶν (1642—1699)», β) «Μηλιακά», τόμ. Α' (1984) σελ. 104 καὶ β) «Μοναστήρια τῆς Σίφνου» Ἀθήνα 1984, ἐγγραφο Νο 2 τοῦ παρρητήματος.

πειδή και η αιτία του διωγμού της εστάθηκεν η ζηλία και η έχθρα οπού επήρην ο Αλιπράντες εις τον μονσινιόρε⁽⁶⁾.

διὰ τούτο και η πανιερότητά του, της έδωκεν ένα σπιτάκι σιμά εις την εκκλησίαν, εις το οποίον κάθεται με τον υιόν της οπού είναι είκοσι χρονών παλικάρι και αυτή τρίγυρον σαράντα οκτώ και ζιούσι με την ιντράδα⁽⁷⁾ οπού της έρχεται από το πράγμα⁽⁸⁾ της από την Σίφνον. και εις τούτον τον καιρόν δεν εφάνηκεν, μήτε ακούστηκε, να κάμη καμμιάν αταξίαν η εντροπή της τιμής της, αλλά ως και το πρότερον περνά άξια και τιμημένα.

και εάν εφαφλάτισε κανένας τίποτα δια τον άνωθεν αρχιερέα εις τα λόγια οπού έσπειρεν ο διώκτης του Αλιπράντες⁽⁹⁾ και οι άθεοι υπηρέτες του⁽¹⁰⁾ δια το οποίον και δια ταις άλλαις και μεγάλες των ασέβειες, ο Θεός γλήγορα έκαμε την εκδίκησιν και επέθανεν κενόν και ψυχρόν θάνατον ο Αλιπράντες και η γυναίκα του, και ο Πιέρος έπεσε στων Τουρκών το κάτεργον σκλάβος. εμείς δε επράξαμεν και εγνωρίσαμεν τον αφέντη δεσπότη διά άξιον και ενάρετον ποιμένα, από τον οποίον ελάβαμε μεγάλη βοήθιση εις ταις πείραξαις των

(6) Ιταλ. monsignore = σεβασμιώτατος.

(7) «Ιντράδα» = εισόδημα.

(8) «Πράμα» = κτηματική περιουσία.

(9) Ο Αλιπράντης αυτός ήταν από την Τήνο, όπως γράφει στις 19 Οκτωβρίου 1676 σε γράμμα του προς το Βατικανό ο Καμίλλης (βλ. στην ίδια κατηγορία εγγράφων της Προπαγάνδας, φακ. ARCIP. No 2β, σελ. 229α).

(10) Σε άλλο γράμμα του Καμίλλη της 5 Δεκ. 1676 (φακ. ARCIP, 2β, σελ. 258αβ) σημειώνεται: «Στη Σίφνο ένας μόνο είναι σωστός καθολικός, ένας φτωχός ναυτικός, οι άλλοι είναι τρεις schiavoni κουρσάροι, που σκότωσαν τον Παύλο Όμηρο, πρόξενο της Γαλλίας...».

κουρσάρων και τους ψυχοφελίμους του λόγους και ένθεον ζήλον άλλοι μας αναζητούμε.

ταύτα μαρτυρούμε εις φόβον Θεού απάνω εις το ιερόν ευαγγέλιον.

εγράφη στην Σίφνο εις ταις 18 του Ιανουαρίου 1682.

πρωτοπαπάς σίφνου ρούσος
παπαποστόλης Γοζαδίνος
παπαϊωάννης νταμισίνας
παπαιερώννυμος ρούσος
παπαποστόλης γοζαδίνος του μέγα ταξιάρχη

αντώνιος πρακτικός και επίτροπος
πέτρος μοθωνέος και επίτροπος

ανεγνώστης τεπάστις

γιόργης μουσελήμης

αναγνώστης ράφος

απόστολος ζαμπέλης

νικολός ζαμπέλης

νικολός κουλούρης

νικολός κουζουρης

ιωάννης ρούσος

πετρής φρουδίτης

αντώνης γεόργη τομάζου

φίλιππος απλόδιορος

Γεώργης Αναγνώστη Τουλάκης, καν-

τζιλιέρης σίφνου έγραψα με θέλημα των άνωθεν.

Εμείς οι υπογεγραμμένοι καπουτσινοι, αποστολικοί μισσιονάριοι της Αποστολής Μήλου, πιστοποιούμε ότι το παρόν έχει γραφεί δια χειρός του κ. καντζιλιέρη Σίφνου και υπό των προκριτών του αυτού τόπου χωρίς αμφιβολία για την αλήθεια των περιεχομένων του και παρέχουμε την ανεπιφύλακτο εγγύησή μας.

— Fra Furleo da Verona capuccino, ηγούμενος της Αποστολής Μήλου.

— Fra Agostino da Pontoise predicatore capuccino et missionario.

— Fra Giacomo da ellonte Regio predicatore capuccino missionario apostolico».